

למות בתיה בת פרעה ובמה היא זכתה

1. פסיקתא זוטרתא (לקח טוב) שמות פרשת שמות פרק ב

ה) ותד בת פרעה לרחוץ על היאור. דע והבן שאע"פ שאין מקרא יוצא מדי פשוטו, מדרש חכמה נאה הוא להשכיל בו דבר מתוך דבר, לדבר דבר על אופן הענין, וכן מפורש במס' סוטה א"ר יוחנן משום ר' שמעון בן יוחי שירדה לרחוץ מגילולי של בית אביה, וכה"א אם רחץ ה' את צואת בנות ציון (ישעיה ד ד). וכן מצינו מקרא מלא בדברי הימים שמרד לקח את בתיה בת פרעה, שנאמר ובני כלב בן יפונה עירו אלה, ונועם ובני אלה וקנז וגו' (דה"א ד טו), וכתוב ואשתו היהודיה ילדה את ירד אבי גדור ואת חבר אבי סוכו ואת יקותיאל אבי זנוח ואלה בני בתיה בת פרעה אשר לקח לו מרד (שם שם יח), ולמעלה מן הענין כתוב ובני כלב בן יפונה, ולבסוף כתיב ואשתו היהודיה, למדנו שאשתו של כלב היתה זאת יהודיה, ושינה שם אשתו ושינה שמו, שהרי קראו הכתוב תחלה כלב בן יפונה, ולבסוף קרא שמו מרד, ולאשתו בתחלה קרא שמו יהודיה, ולבסוף קרא שמה בתיה בת פרעה, לכך אמרו רז"ל לא ניתנה דברי הימים אלא לדרוש בו עניני התורה, למה נקרא שמו מרד, שמרד בעצת מרגלים. יהודיה שנתיהדה, שכל הכופר בע"ז נקרא יהודי, וכה"א איתי גוברין יהודאין (דניאל ג יב), להודיעך שמדרשות הראשונים שדרשו חכמי ישראל תורה שלימה הן, ולכך א"ר יוחנן משום ר' שמעון בן יוחי שירדה לרחוץ מגילולי בית אביה: ותרא את התיבה בתוך הסוף. אמרו לה אמהותיה גבירתנו מנהגו של עולם מלך שגוזר גזירה, אם כל העולם כלו אין מקיימין אותה, בניו ובנותיו ובני בניו מקיימין אותה, ואתה עוברת על גזירת אביך, שהוא גוזר אם בן הוא והמתן אותו, ואתה מחייה אותו, בא גבריאל וחבטן בקרקע, היינו דכתיב ונערו תיה הולכות על יד היאור, הולכות למיתה, כענין שנאמר הנה אנכי הולך למות (בראשית כה לב): ותשלח את אמתה ותקחה. ר' יהודה ור' נחמיה, חד אמר ידה, וחד אמר שפחתה:

2. שמות רבה (וילנא) פרשת שמות פרשה א

כו [ב, י] ויגדל הילד, כ"ד חדש הניקתהו ואתה אומר ויגדל הילד, אלא שהיה גדל שלא כדרך כל הארץ, ותביאהו לבת פרעה וגו', היתה בת פרעה מנשקת ומחבבת ומחבבת אותו כאלו הוא בנה ולא היתה מוציאתו מפלטרין של מלך, ולפי שהיה יפה הכל מתאווים לראותו מי שהיה רואהו לא היה מעביר עצמו מעליו, והיה פרעה מנשקו ומחבקו והוא נוטל כתרו של פרעה ומשימו על ראשו כמו שעתיד לעשות לו כשהיה גדול, וכן הקדוש ברוך הוא אמר לחירם (יחזקאל כח) ואוציא אש מתוכך הוא וגו', וכן בת פרעה מגדלת מי שעתיד ליפרע מאביה, ואף מלך המשיח שעתיד ליפרע מאדום יושב עמיהם במדינה שנאמר (ישעיה כז) שם ירעה עגל ושם ירבץ וגו', והיו שם יושבין חרטומי מצרים ואמרו מתייראין אנו מזה שנוטל כתרך ונותנו על ראשו, שלא יהיה זה אותו שאנו אומרים שעתיד ליטול מלכות ממך, מהם אומרים להורגו מהם אומרים לשורפו, והיה יתרו יושב ביניהן ואומר להם הנער הזה אין בו דעת אלא בחנו אותו והביאו לפניו בקערה זהב וגחלת, אם יושיט ידו לזהב יש בו דעת והרגו אותו, ואם יושיט ידו לגחלת אין בו דעת ואין עליו משפט מות, מיד הביאו לפניו ושלח ידו ליקח הזהב ובא גבריאל ודחה את ידו ותפש את הגחלת והכניס ידו עם הגחלת לתוך פיו ונכוה לשונו, וממנו נעשה כבד פה וכבד לשון, ותקרא שמו משה, מכאן אתה למד שכרן של גומלי חסדים, אף על פי שהרבה שמות היו לו למשה לא נקבע לו שם בכל התורה אלא כמו שקראתו בתיה בת פרעה ואף הקדוש ברוך הוא לא קראהו בשם אחר.

3. מסכתות קטנות מסכת כלה רבתי פרק ג

הילכה כג שבעה נכנסו בחייהם לגן עדן, אלו הן, סרח בת אשר, ובתיה בת פרעה, חירם מלך צור, עבד מלך הכושי, אליעזר עבד אברהם, ובן בנו של ר' יהודה הנשיא, ויעבץ, ויש אומרים אף ר' יהושע בן לוי...

ובתיה בת פרעה, דכתיב ילדה את ירד אבי גדור ואת חבר אבי שוכו ואת יקותיאל אבי זנוח ואלה בני בתיה בת פרעה, אמר הקדוש ברוך הוא איני קורא למשה אלא בשם שקראתו, שנאמר ויקרא אליו אלהים מתוך הסנה ויאמר משה משה; הוא שדוד אומר ישלח ממרום יקחני ימשני ממים רבים, יקחני, ותשלח את אמתה ותקחה, מלמד שנוסף באמתה עד שהגיע לתיבה, ימשני ממים רבים, כי מן המים משיתיהו; אמר הקדוש ברוך הוא הואיל וזאת הביאה ישועה לישראל והוצאתן לחיים, הרני מאריך לה בחיים עם ישראל, כרתי עם אבותיכם ברית, והם בהלכות אבותיהם, זאת שבאת ועזבה מלכות בית אביה, ונדבקה בם, אני משלם לה.

4. תלמוד בבלי מסכת מגילה דף יג עמוד א

רבי שמעון בן פזי כי הוה פתח בדברי הימים אמר הכי: כל דברין אחד הם, ואנו יודעין לדורשן. ואשתו היהדיה ילדה את ירד אבי גדור ואת חבר אבי שוכו ואת יקותיאל אבי זנוח ואלה בני בתיה בת פרעה אשר לקח מרד. אמאי קרי לה יהדיה - על שום שכפרה בעבודה זרה, דכתיב ותרד בת פרעה לרחוץ על היאור, ואמר רבי יוחנן: שירדה לרחוץ מגילולי בית אביה. ילדה? והא רבויי רביתיה! - לומר לך שכל המגדל יתום ויתומה בתוך ביתו מעלה עליו הכתוב כאילו ילדו. ירד - זה משה, ולמה נקרא שמו ירד - שירד להם לישראל מן בימיו. גדור - שגדר פרוצותיהן של ישראל, חבר - שחיבר את ישראל לאביהן שבשמים. סוכו - שנעשה להם לישראל כסוכה. יקותיאל - שקוו ישראל לאל בימיו. זנוח - שהזניח עוונותיהן של ישראל. אבי אבי אבי - אב בתורה, אב בחכמה, אב בנביאות. ואלה בני בתיה... אשר לקח מרד, וכי מרד שמו? והלא כלב שמו! - אמר הקדוש ברוך הוא: יבא כלב שמרד בעצת מרגלים, וישא את בת פרעה שמרדה בגלולי בית אביה.

5. שמות רבה (וילנא) פרשת בא פרשה יח

ג ד"א ויהי בחצי הלילה, הה"ד (משלי לא) טעמה כי טוב סחרה לא יכבה וגו', אתה מוצא שאמר הכתוב כי אין בית אשר אין שם מת, היאך אתה מונה כל טיפה וטיפה שהיה מוצא מצרי לכל אשה ואשה או שהטיפה הראשונה הוא בכור ונמצאו כל בנים מתים, שנאמר (תהלים עח) ויך כל בכור במצרים ראשית אונים באהלי חם טיפה ראשונה, הנקבות הבכורות אף הן מתות חוץ מבתיה בת פרעה שנמצא לה פרקליט טוב זה משה שנאמר (שמות ב) ותרא אותו כי טוב הוא, לפיכך אמר שלמה טעמה כי טוב סחרה (משלי לא) ותקם בעוד לילה, באיזה לילה ויהי בחצי הלילה.

6. תורת חיים מסכת סנהדרין דף קא עמוד א

טעו וראו שמושיען של ישראל במים הוא לוקה וכו'. שכל האצטגנינים טועים רואים ואין יודעים לפרש הדבר על בוריו ונראה דלהכי אמר כל הבן הילוד היאורה תשליכוהו ואחז"ל אף על המצרים גזר יום שנולד משה אמרו לו אצטגנינו היום נולד ואין אנו יודעים אם ממצרים אם מישראל וכו'. ולכאורה קשה מהיכא תיתי שמושיען של ישראל יולד ממצרים אלא לפי שבתיה בת פרעה גידלו והמגדל את בן חברו כאלו ילדו כמ"ש חז"ל לכך טעו האצטגנינים שלא הבינו הדבר על בוריו סבורים היו שיוולד ממש ממצרים.

7. ספר המנהגים (טירנא) הגהות המנהגים חודש ניסן

ומתענין בערב פסח גם הנשים הבכורות, וראיה דאיתא במדרש (פסיקתא פר' בא) גם בתיה בת פרעה היתה ראויה ליענש אלא שהצילה זכות משה ע"ה,

8. ויקרא רבה (וילנא) פרשת ויקרא פרשה א

ואלה בני בתיה בת פרעה, ר' יהושע דסכנין בשם רבי לוי אמר לה הקדוש ברוך הוא לבתיה בת פרעה משה לא היה בנך וקראתו בנך אף את לא את בתי ואני קורא אותך בתי שנא' אלה בני בתיה בת יח, אשר לקח לו מרד זה כלב ר' אבא בר כהנא ור' יהודה בר סימון חד אמר זה

מרד בעצת מרגלים וזו מרדה בעצת אביה יבא מורד ויקח את המורדת וחד אמר זה הציל את הצאן וזו הצילה את הרועה, י' שמות נקראו לו למשה, ירד, חבר, יקותיאל, אביגדור, אבי סוכו, אבי זנוח, רבי יהודה ברבי אלעאי אמר אף טוביה שמו ה"ד (שמות ב) ותרא אותו כי טוב הוא כי טוביה הוא, רבי ישמעאל בר אמי אמר אף שמעיה שמו, אתא ר' יהושע בר נחמיה ופירש הדין קריא (ד"ה = דברי הימים = א כד) ויכתבם שמעיה בן נתנאל הסופר וגו' שמעיה ששמע יה תפלתו, בן נתנאל וגו' בן שנתנה לו תורה מיד ליד, הסופר שהיה סופרן של ישראל, הלוי שהיה משבטו של לוי, לפני המלך והשרים, לפני מלך מלכי המלכים הקדוש ברוך הוא ובית דינו, וצדוק זה אהרן הכהן, ואחימלך שהיה אחיו של מלך, בן אביתר שויתר הקדוש ברוך הוא על ידיו מעשה העגל, רבי תנחומא בשם ר"י בן קרחא אמר אף לוי היה שמו על עיקר משפחתו (שמות ד) הלא אהרן אחיך הלוי ומשה הרי י' אמר לו הקדוש ברוך הוא למשה חייך מכל שמות שנקרא לך איני קורא אותך אלא בשם שקראתך בתיה בת פרעה ותקרא שמו משה, ויקרא אל משה,

9. תלמוד בבלי מסכת סנהדרין דף לא עמוד ב

שלחו ליה למר עוקבא: לדזיו ליה כבר בתיה, שלם!

10. רש"י מסכת סנהדרין דף לא עמוד ב

לדזיו ליה כבר בתיה - כמשה שהוא בן בתיה, למי שמקרין עור פניו כמשה רבינו שגידלתו בתיה בת פרעה, לשון אחר: כבר ביתיה כמשה, שהוא בן בית, דכתיב (במדבר יב) בכל ביתי נאמן הוא, לדזיו ליה - על שם שהיה חכם, וכתיב (קהלת ח) חכמת אדם תאיר פניו, ומצאתי בספר הגדה שהיה מר עוקבא בעל תשובה, שנתן עיניו באשה אחת והעלה לבו טינא ונפל בחולי, ואשת איש היתה, לימים נצרכה ללות ממנו ומתוך דוחקה נתרצית לו, וכבש יצרו ופטרה לשלום ונתרפא, וכשהיה יוצא לשוק היה נר דולק בראשו מן השמים ועל שם כך קרי ליה ר' נתן צוציתא במסכת שבת (נו, ב), הכא נמי להכי כתבו ליה הכי על שם האור שהיה זורח עליו.

11. זוהר כרך ג (במדבר) פרשת שלח לך דף קסז עמוד ב

אי רבי שית היכלין אחזיו לי בכמה ענוגין ועדונין באתר דפרוכתא פרישא בגנתא, דהא מההוא פרוכתא ולהלאה לא עאלין דכורין כלל, בהיכלא חדא אית בתיה בת פרעה וכמה רבוא ואלפי נשין זכייין בהדה וכל חדא והדא מנייהו דוכתיין דנהורין ועדונין בלא דחקא כלל אית לה תלת זמנין בכל יומא כרוזי אכריזו הא דיוקנא דמשה נביאה מהימנא אתי ובתיה נפקת לאתר דפרגודא חדא דאית לה וחמאת דיוקנא דמשה וסגידת לגביה ואמרה זכאה חולקי דרביתי נהירו דא, ודא איהו ענוגין דילה יתיר מכלהו אהדרת לגבי נשין ואשתדלן בפקודי אורייתא כלהו באינון דיוקנין דהוו בהאי עלמא בלבושא דנהורא (ס"א כלבושא) בלבושא דדכורין בר דלא נהרי הכי, פקודין דאורייתא דלא זכו לקיימא לון בהאי עלמא משתדלי בהו ובטעמייהו בההוא עלמא, וכל הני נשין דיתבין בהדי בתיה בת פרעה אקרון נשים שאננות דלא אצטערו בצערא דגיהנם כלל, ...זכאה חולקהון דצדיקייא גוברין ונוקבי דאזלי בארח מישר בהאי עלמא, זכאן לכלהו ענוגין דההוא עלמא,

12. מעלת נשים צדקניות: אות א:

כתב בספר במדבר דף קס"ז ע"ב, ארבע היכלות נשים צדקניות יש בגן עדן. היכל הראשון בתיה בת פרעה, וכמה רבבות אלף נשים צדקניות יש שם, והכרוז יוצא ג' פעמים בכל יום ואומר, הרי צורת משה רבינו ע"ה באה, ובתיה רואה ומשתחוה ואומרת, אשרי חלקי שזכיתי לגדלו, והן עוסקות במצות התורה וטעמיה, וכל הנשים היושבות בזה ההיכל נקראות (ישעיה לב, ט) נשים שאננות שאינן מצטערות בגיהנם. היכל השני סרח בת אשר וכמה רבבות נשים צדקניות עמה והכרוז יוצא ג' פעמים בכל יום ואומר, הרי צורת יוסף הצדיק ע"ה בא ויוצאה

ורואה את יוסף ושמחה וחוזרת עם הנשים. היכל הג' יוכבד אמו של משה רבינו ע"ה ואינם מכריזים כלום בזה ההיכל, אלא ג' פעמים בכל יום מודה ומשבחת להקדוש ברוך הוא עם הנשים אשר עמה ושירת הים מזמרות בכל יום והיא לבדה אומרת, (שמות טו, כ) ותקח מרים הנביאה וכו', וכל הצדיקים שבגן עדן מקשיבים קול נעימותה. היכל הרביעי דבורה וכמה נשים עמה מזמרות השירה שאמרה בעולם הזה (שופטים ה, א) ותשר דבורה: וכתב בספר ויקרא דף נ"ב ע"א, כי בשביל האשה זוכה אדם לממון, שנאמר (משלי יט, יד) בית והון נחלת אבות ומה' אשה משכלת מי שזוכה באשה משכלת זוכה בכלם:

13. [רבינו] בחיי שמות פרק ב

וע"ד הקבלה: כי טוב הוא, היה מספיק לפי המדרש הזה שיאמר "ותרא אותו כי טוב", כיון שהוציאו אותו מלשון "וירא אלהים את האור כי טוב", אבל הוסיף מלת הוא כי הוא שמו של הקדוש ברוך הוא, שנאמר "הוא עשנו ולא אנחנו" (תהלים ק, ג), "אני ה' הוא שמי" (ישעיה מב, ח). ומה שדרשו רז"ל (מנחות כט ב) בה"א נברא העולם, הכונה בה"א וא"ו של השם, מפני שהשכינה כלולה מו' קצוות. וכמו שנרמז במזמור "אשא עיני אל ההרים" (תהלים קכא, א), שהזכיר שם דוד ע"ה ששה פעמים שמירה שהוא רמז לשכינה, ומפני שעיקר האותיות וקיומם היא האל"ף, לא מצינו השם כי אם באל"ף, ולפיכך הזכיר כאן במשה כי טוב הוא, רמז במלת כי טוב שנתמלא הבית אורה, גם במה שהוסיף מלת הוא רמז לשכינה שראתה עמו, וזהו שדרשו רז"ל (סוטה יב ב) "ותפתח ותראה את הילד" (פסוק ו), ותרא מבעי ליה, מלמד שראתה עמו שכינה. הרי לך מפורש שהוציאו לנו חכמי האמת רמז לשכינה מתוספת ה"א וא"ו של "ותראה", וכן אני אומר בתוספת "כי טוב הוא", שהרי הדין נותן אם בתיה בת פרעה זכתה לראות פני השכינה לכבוד משה, כל שכן הצדקת אמו שתזכה לזה:

14. בני יששכר מאמרי חודש כסלו - טבת מאמר ג - נר מצוה

ח תקנו חז"ל במצוה זו מהדרים [שבת כא ב] [משא"כ בשאר המצות], גם לא כינו אותם בשם מדקדקים או ותיקים רק מהדרים, והנראה דהנה כתב האריז"ל כל הגאולות שהיו מימות עולם הכל היה על ידי הארת מדת הוד, על כן כל הגאולות היו בצירוף אשה אשר נעשה הנס על ידה (כי הוד הוא בבחינת נוקבא איהו בנצח ואיהי בהוד), על כן גאולת מצרים התחילה להתנוצץ על ידי בתיה בת פרעה, ובסיסרא היתה דבורה (ונ"ל שגם בצאתם מגלות בבל בעת שנהרג בלטשצר נאמר בספר דניאל [ה' י] אשר אשת בלטשצר יעצה אותו להביא את דניאל לפתור לו כתיבת המלאך ביה בליליא קטיל בלאשצר [שם ל]), פרס ומדי על ידי אסתר, יון על ידי יהודית כנודע, אבל הגאולה העתידה ב"ב בצאתנו מגלות אדום תהיה על ידי הארת נצח (ולהיות זה לעומת זה כתיב בהו ויז נצחם על בגדי [ישעיה סג ג], שתתבטל נצחון האומות) על כן תהיה גאולה נצחיית (וזה מה שנ"ל שעל כן כל השירות היה לשון נקבה [ע"ח שער ל"ה פ"ה] שירה ולעתיד ב"ב אז יושר השיר הזה [ישעיה כו א] לשון זכר, הבן הדברים), והנה אחר גלות יון שוב לא נשאר בחוב עלינו רק הגלות הארוך הזה שתהיה הגאולה ב"ב על ידי הנצח, והנה כתיב הוד והדר לפניו [תהלים צו ו], הוד כפשוטו, הדר הוא נצח* כנודע [פע"ח שער הזמירות פ"א], על כן תקנו בגאולה הזאת מהדרים, להיות שהיתה הגאולה האחרונה שנעשית על ידי ההוד, והתחילו להמשיך בפעולת נר מצוה הזה הגאולה האחרונה שתהיה ב"ב על ידי הנצח שנקרא הדר, ונקרא המדקדק ביותר במצוה זו מהדר, שכוונתו להמשיך גאולה יתירה מכל הגאולות היינו מבחינת הדר, הבן, ועוד יתבאר אי"ה.

15. ר' צדוק הכהן מלובלין - מחשבות חרוץ אות ה

ואף על פי שה' יתברך אמר בפירוש להחרים הכל חשב הוא זה על דרך עבירה לשמה לקלוט השורש טוב ממנו, דניצוח כל אומה הוא על ידי קליטת השורש הטוב ממנו לקדושה כמו במצרים על ידי בתיה בת פרעה שוב כל הנשאר מהאומה הולכים לאבדון, ובעמלק שנצטוו להחרים הכל והוא חשב דגם בו יש איזה שורש טוב לקלוט לקדושה. אף דה' יתברך ציוה להחרים הכל הוא על דרך שאומרים לצירעא לא מדובשך וכו' לפי שידע שלא היו ישראל שבאותו דור נקיים כל כך שיוכלו לקלוט הטוב לבד בלי שום עירוב רע, ועל כן הוא והעם חמלו על אותו מעט הטוב שדימו שיש בהם, ודימו שיכניסו עצמם לכך אף דמערב ברע גם כן, והתחממו להקריב מהצאן לה' ושומר מצוה לא ידע רע, עד שאמר לו שמואל הלא שמוע וגו' הפצר פירוש הפצר הוא עקשות להתחכם יותר נגד ה' יתברך: